

Inngangsdører og porter

Byantikvaren kan gi tilskudd til istandsetting av opprinnelige inngangsdører og porter til portrom. Se vår nettside: www.byantikvaren.oslo.kommune.no/tilskudd/ for nærmere informasjon om aktuelle tilskuddsordninger, samt hva som er støtteberettiget, søknadsfrister samt krav til dokumentasjon.

INNGANGSDØRER & PORTER

Murgårdsbebyggelsen har inngangsdører mot gate og porter til port- og gårdsrom. Mange gårder har inngangsdør til trapperom fra port- eller fra gårdsrommet. Disse opprinnelige dørene og portene, både i murgårdsbebyggelse og i senere bygårder, er viktige og verdifulle elementer i bygningenes arkitektur.

Inngangsdørene og portene har ofte en påkostet og forseggjort utforming. De har et stiluttrykk som sjelden kan endres, uten at bygningens arkitektoniske helhet blir skadelidende. De bør derfor tas godt vare på og restaureres og repareres dersom de blir skadet. Byantikvaren anbefaler at man går over og sjekker tilstanden og vedlikeholdsbehovet som del av en fast rutine, gjerne hver vår. Det er ofte nok til at man får fanget opp skader og kan hindre et tiltagende forfall. Skulle forfallet ha kommet så langt at en port eller inngangsdør ikke står til å redde, bør det lages en ny identisk kopi på et snekkerverksted. De kan da hente og bruke den gamle porten som mal.

Pilestredet 30A fra 1860, har fått tilbakeført inngangsporten til ådret utførelse

Opprinnelig dør eller port mangler

En del bygårder har fått byttet ut og erstattet originaldører og porter til gårdsrom med en moderne dør, som harmonerer dårlig med bygningens stiluttrykk. I slike tilfeller kan man forsøke å finne frem til opprinnelig utforming og lage en kopi. Her vil historisk materiale, som opprinnelige tegninger og gamle foto kunne gi opplysninger om utformingen.

Fasadetegningene var ofte tegnet uten at dørens detaljering ble vist, så her er det dessverre muligheter for å bli skuffet. En tur i nabolaget vil kunne føre til at en tilsvarende utformet port finnes. Da kan man enkelt kopiere og tilpasse detaljene. Plan- og bygningsetaten kan ha aktuelle byggemeldingstegninger i original eller kopi. Opprinnelige originaltegninger kan også finnes i Byarkivet. For å få tilgang der, må man få henvisning fra Plan- og bygningsetaten. Historiske foto kan finnes følgende steder; Byarkivet, Riksantikvaren, Oslo Bymuseum, Fortidsminneforeningen; Oslo- og Akershus avdeling, Norsk Folkemuseum og Nasjonalbiblioteket. Byarkivet og Nasjonalbiblioteket har fotosamlinger på internett – se web adresser nedenfor.

Peder Claussøns gate 3, oppført 1873, har uoriginal fargesetting.

Fargevalg

Fasadens arkitektoniske uttrykk og historieforståelsen styrkes ved å gjøre et fargevalg med historisk forankring. Opprinnelige farger kan man finne frem til ved å få utført en fargetrapp, som er en gradvis avdekking av hvert malingslag i et lite felt. Dersom det ikke finnes gamle malingslag, eller porten er en nyere kopi, kan ulike kilder belyse vanlige fargevalg fra husets oppførelsestid. Se liste over kilder nedenfor. Porter og inngangsdører har tradisjonelt ofte hatt samme farge og overflatebehandling. På 1800-tallet var dette ofte en nyanse av brunt (en treetterligning), noen ganger ådret eller mørk grønn.

Peder Claussons gate 1, (1873), har en porttype som ble mer vanlig fra 1880-årene, oftest med en høyere overdel, gjerne gjennombrutt og en mindre underdel utformet som en brystning.

Nedslitt inngangsdør eller port

Det er lett å tro at inngangsdøren eller porten er i dårlig stand når malingen flasser av og treverket er svart. Det trenger ikke å være tilfelle! Tilstanden sjekkes enkelt med en tollekniv. Kan du stikke knivspissen 1-2 mm inn, er treverket helt fint. Det trenger da bare å skrapes, pusses, grunnes og males. Kan du stikke knivspissen 3-5 mm inn i treverket er det mindre råteskader, som krever enkel istandsetting. Hvis kniven går 5 mm inn, er treverket så skadet at nytt treverk må spuses inn, eller enkeltdeleer skiftes ut. Det kan et snekkerverksted hjelpe deg med, og Fortidsminneforeningen har lister over erfarne fagfolk. Først når mer enn 1/3 av treverket er skadet, bør man vurdere utskifting med en kopi.

Ny kopi

Dersom en kopi er eneste mulighet, er det viktig at denne lages så nøyaktig som mulig. Man bør ikke falle for fristelsen til å forenkle det opprinnelige uttrykket; da mister kopien mye av sin verdi. Porten eller døren vil med gode materialer og godt vedlikehold fint kunne stå i mer enn 100 år. Det er i dét perspektivet økonomien og beslutningene om dørutformingene bør vurderes. Husk også å flytte over eldre gangjern, låsbeslag og dørvidere. Disse kan enkelt pusses opp. Det vil være med på å gi den nye kopien et mest mulig autentisk uttrykk, og skape sammenheng med arkitekturen for øvrig.

Over, Erling Skjalgssons gate 28 (ca. 1920) og t.h. Oscars gate 43, (1899). I begynnelsen av 1920-årene ble porter og dører med kun én midtstilt dør vanlig. Sidepartiene var da utført med skåter, slik at større gjenstander kunne få passasje.

Årsak til skader

Søknadsplikt

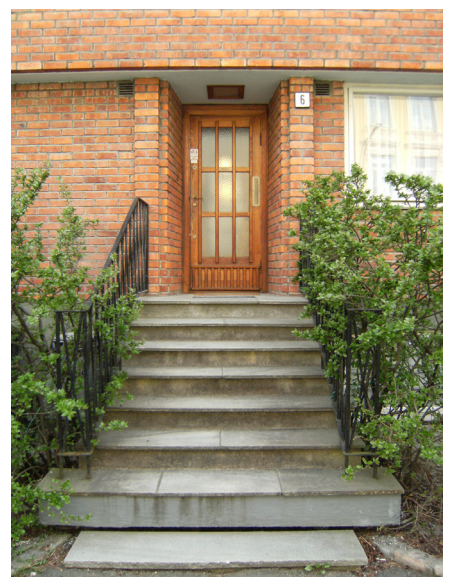
Dører og porter er en del av fasaden, og utskifting av originale fasadeelementer i verneverdig bebyggelse er søknadspliktig. Vanlig søknad sendes til Plan- og bygningsetaten.

De vanligste årsakene til skader er vann og fuktighet. Spesielt nedre del av portene er sårbare fordi vann og snø blir stående. Sidestykkene av ramtreet er spesielt utsatt for kapillærsug fra undersiden, og regnvann blir lett trukket opp. Husk derfor å mette underkanten på porten med maling. Det liggende ramtreet midt på er også ofte utsatt for vann som blir stående i overgangen ved listverket.

Forfallet akselererer fort når malingen først har begynt å flasse av. Utsett derfor ikke arbeidet med å pusse og male på nytt, men gjør jevnlig vedlikeholdsarbeid ved behov.

Camilla Colletts vei 5 (midten av 1890-årene) har beholdt sine opprinnelige inngangsdør med dekorative glass med etsed motiv. Camilla Colletts vei 12B (ca. 1902)

Øverst fra v; St. Olavs gate 11 (1883), Briskebyveien 11 (1891), St. Olavs gate 13 (1881). Midten fra v; Fredensborgveien 14 (1860), Fredensborgveien 6 (1862 og 1916), Tors gate 2a (1902). Nederst fra v; Langaards gate 6b (ca. 1925), Tors gate 1a (1913), Tors gate 6 (ca. 1960).

Besøksadresse: Byantikvaren i Oslo, Maridalsveien 3
Postadresse: Postboks 2094 Grünerløkka, 0505 Oslo
E-postadresse: postmottak@bya.oslo.kommune.no
Internettadresse: www.byantikvaren.oslo.kommune.no
Telefoner:
Oslo kommunes sentralbord 02180
Byantikvarens publikumsservice 23 46 02 95
Faks: 23 46 02 51
Åpningstider: Resepsjon: kl. 08.00 - 15.30
Kundemottak tirsdag - fredag kl. 09.00 - 11.30 og 12.15 - 15.00
Tilgjengelighet: Publikumsarealene er tilrettelagt for bevegelseshemmede

Kilder til ytterligere informasjon

Murgårdens farger, Lars Jacob Hvinden-Haug. I Fremtid for Fortiden 3/ 4 1999; «Murbyen Kristiania 1850 – 1900», s 42-49, utgitt av Fortidsminneforeningen Oslo og Akershus. Til salgs hos Fortidsminneforeningen.

Farvesetting av Oslos murgårder fra 1800-tallet, Truls Aslaksby og Lars Jacob Hvinden-Haug. Fortidsminneforeningens årbok 2006, s 99-108.

Tradisjonell fargebruk på bygårder – Grünerløkka i Oslo, Lars Jacob Hvinden-Haug, Ingrid Torp, Tone Olstad. NIKU-oppdagsmelding 060-1998.

Gode råd om mur og puss, Poul J. Neubert, hefte utgitt av Fortidsminneforeningen 2002. Til salgs hos Fortidsminneforeningen.

Fargesetting av 1800-tallsmurgårder. Informasjonsark Byantikvaren 2010.

Søkbare fotodatabaser:

Oslo Bymuseums fotoarkiv og Byarkivets fotoarkiv er samlet på:
www.oslobilder.no

Nasjonalbiblioteket
www.nb.no/gallerinor

Kontaktinformasjon:

Plan- og bygningsetaten
www.plan-og-bygningsetaten.oslo.kommune.no

Byantikvaren
www.byantikvaren.oslo.kommune.no

Byarkivet
www.byarkivet.oslo.kommune.no

Fortidsminneforeningen
www.fortidsminneforeningen.no

Lokallhistorielag
www.historielag.org

Oslo Bymuseum
www.oslomuseum.no

Norsk Folkemuseum
www.norskfolkemuseum.no